

YAŞLI BİREYLERİN YAŞLI VE ÇOCUK ETKİLEŞİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Fatma ARPACI¹, Fatma Tezel ŞAHİN²

ÖZET

Büyükannelik ve büyükbabalık önemli bir toplumsal roldür. Çocuklar ve torunlarla kurulan olumlu ilişkiler yaşlı bireyi yaşama bağlamaktadır. Büyükanne ve büyükbabaların, çocuğun yaşamında çok ayrı bir yeri vardır. Genelde, torun, onlar için çok büyük bir övünç kaynağıdır. Onlara karşı, aşırı şefkatli davranırlar. Kendi çocukları ile yaşadıkları anıları, torunları ile tekrar yaşamak, onlar için çok büyük bir zevktir. Bu bağlamda, çalışmada yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Ankara’da yaşayan, rastgele belirlenen ve çalışmaya katılmayı kabul eden torun sahibi 300 yaşlı birey alınmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesini amaçlayan “Soru Formu” ile toplanmıştır. Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri t testi ve varyans analizi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşlerinden “torunlarımı şımartmayı seviyorum” ifadesinin cinsiyet durumundan, “torunlarıma hediye almayı seviyorum” ifadesinin eğitim durumundan etkilendiği saptanmıştır. “Torunlarımla birlikte olmaktan mutluyum”, “torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar” ve “torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum” ifadelerinin medeni duruma göre değiştiği bulunmuştur. “Beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar” ifadesinde yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri eğitim durumundan etkilenmektedir. “Torunlarımla kuşak çatışması yaşıyorum”, “çocuk bakmak benim için bir eziyet ve “beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar” ifadelerinde medeni durumunun etkili olduğu, evli yaşlı bireylerin dul olanlara göre daha olumsuz görüşe sahip olduğu belirlenmiştir. “Torunlarım bütün paramı harcıyorlar”, “hiçbir sözümü

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi, Aile Ekonomisi Eğitimi Anabilim Dalı, arpacif@gazi.edu.tr.

² Doç. Dr. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. Ftezel68@gmail.com

dinlemiyorlar” ve “diğer çocuklarımla olan ilişkimi kısıkanıyorlar” ifadelerinde anlamlı farklılık olduğu, Scheffe testi sonuçlarına göre anlamlı farklılığın hem evli ve dul, hem de evli ve ayrı yaşıyor/boşanmış yaşlı bireyler arasında olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, çocuk, etkileşim.

THE VIEWS OF ELDERLY INDIVIDUALS REGARDING ELDERLY-CHILD INTERACTION

ABSTRACT

Grandparenthood is a significant social role. Positive relations between children and grandchildren make the elderly individuals have a tie with life. Grandparents have a significant place in the life of a child. In general, a grandchild is a source of pride for them. They behave compassionately to them. It is a great pleasure to experience the memories they had with their children once again with the grandchildren. In this context, it was aimed to investigate the views of elderly individuals over the interaction between the elderly and children. A total of randomly chosen 300 elderly individuals living in Ankara and having a grandchild were included in the study. The data of the research were collected through “Question Form” that was prepared by the researchers, aiming at the evaluation of the views of the elderly people over elderly and child interaction. The views of elderly individuals over the positive and negative points of elderly and child interaction were analysed through t test and analysis of variance (ANOVA). At the end of the research, it was found with regard to the views of the elderly people over elderly and child interaction that the item of “I like to spoil my grandchildren” was affected by gender status while that of “I like buying gifts for my grandchildren” was affected by the status of education. It was also found that the expressions of “I am happy about being with my grandchildren”, “My grandchildren are meeting my social needs” and “I willingly look after my grandchildren when they become ill” varied depending on marital status. The views of elderly individuals regarding the negative sides of child and elderly interaction in the expression of “They regard me someone who is illiterate and unaware of what’s going on” had an effect on educational status. It was determined that the expressions of “I have a generation gap with my grandchildren”, “Looking after children is a trouble for me” and “They regard me someone who is illiterate and unaware of what’s going on” were affected by marital

status and married elderly individuals thought more negatively compared to widows. It was found that there was a significant difference in the expressions of “My grandchildren spend all of my money”, “They never listen to me” and “They are envy about my relation with other children”, and that the significant difference was observed between both married and widows, and married and separated couples.

Keywords: Elderly, child, interaction.

GİRİŞ

Bilim ve teknolojideki ilerlemeler ile tıptaki teşhis ve tedavi yöntemlerinin gelişmesi, insanın ortalama yaşam süresini uzatmıştır. Bireyin yaşam süresinin uzaması, yaşlı bireyin torunu/çocukla daha çok zaman geçirebilmesi olanağını sağlamıştır. Birlikte daha çok zaman geçirebilen yaşlı ve çocuk arasında bir etkileşim gerçekleşmektedir. Bu etkileşim yaşlı bireyin çocuğun kimlik gelişimi, ebeveynleri ile ilişkisi ve yaşlılık, yaşlıya karşı tutumu konularında olabilir (Baranowski, 1982). Yaşlı bireylerle iletişim kurmak ve sürdürmek oldukça önemlidir. Yaşlı bireylerle iletişimi etkileyen bazı etmenler bulunmaktadır. Gençlerle ve çocuklarla yaşanan kuşak çatışması, toplumun gençliğe önem vermesi, sosyal yaşamdaki değişiklikler, biyolojik ve psikolojik sınırlılıklar yaşlılarla iletişim kurmaya engel nedenlerdir. Yaşlı bireyler ile iletişim kurarken empati, dinleme, güven duygusu oluşturma, ilgi ve saygı gösterme ve dokunma gibi önemli iletişim becerilerini kullanmak iletişimi kolaylaştırabilir. Yaşlı bireylerle iletişim de bulunurken onları dinleyerek, gösterilen tepkileri yargılamadan, davranış ve duyguların değiştirilmesini istemeden olduğu gibi kabul ederek anlaşıldığı mesajı vererek empati kurmak mümkündür.

Çalışmalara göre, ülkemizde yaşlıların büyük bir çoğunluğu genellikle çocuklarından biri ile yaşamaktadır. Ayrı yaşayanların ise yine büyük bir kısmı çocuklarına ya da akrabalarına yakın mesafelerde oturmaktadır. Bununla birlikte ailelerinden ayrı ve bağımsız yaşamayı tercih eden yaşlılar da bulunmaktadır. Genel olarak aile yanında çocukları ile birlikte yaşayan yaşlı oranı daha fazladır. Aile kurumu yaşlı bireye mali konular, barınma, ulaşım ve sosyo-psikolojik destek sağlanması, sosyal güvenlik işlevi görmesi nedeniyle aile ortamında kendini güvende hissetmesini sağlamaktadır. Özellikle kuşaklararası ilişkiler bağlamında büyükanne/büyükbaba, yetişkin evlat ve eşi, torunların varlığı tüm kuşaklararası etkileşimler ve yakınlaşmalar, gerek yaşlı birey, gerekse aile

üyeleri açısından doyurucu bir yaşam olarak algılanabilir (Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması Ankara Örneği, 2005; Canatan, 2008).

Boon ve Brussoni (1996) aynı evde yaşayan yaşlı ve torun/çocuğun ilişkisini inceledikleri çalışmada duygusal olarak yakın ilişki içinde olmanın çocuğun yaşamı üzerinde çok büyük etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Torun/büyükanne-büyükbaba arasındaki ilişkileri araştıran bir başka çalışmada (1990) ise, her iki tarafın birbirlerine sosyal destek sağladıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Torunlar, büyükanne-büyükbabaya daha çok hizmet ve duygusal destekte bulunurken, büyükanne-büyükbabanın toruna verdiği desteğin daha az ve destek türünün maddi destek biçiminde olduğu saptanmıştır (Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması Ankara Örneği, 2005). Torunlarına masal anlatmak, parka götürüp eğlendirmek, onları gezdirmek büyük ebeveynlerin yaygın rollerinden bazılarıdır (Arpacı ve Ersoy, 2008). Çocuğun yetişmesinde ve kişiliğinin gelişmesinde önce anne baba ve kardeşlerin, daha sonra büyükanne ve büyükbabanın rolleri etki eder (Anonim, 2002; Şahin ve İnal, 2007). Büyük ebeveynler; torunlarına bakma, sevgi ve şefkat gösterme, oyun oynatma, nasihat etme, anne ve baba ile çocuk arasında arabuluculuk yapma, üçüncü kuşağa kültür aktarımını sağlama gibi rolleri ile torunların yaşamlarını olumlu etkilemektedirler (King vd., 2000; Çiftçi, 2008; Şener, 2009). Büyük ebeveyn ve torun ilişkilerinin çocukların gelişimi için önemi günümüzde giderek artan bir şekilde fark edilmektedir (Smith, 1991). Günün çoğunluğunu çocuklarla birlikte geçiren büyükanne ve büyükbaba gibi yaşlılar, davranışları ile çocuklara ve gençlere örnek olmaktadır (Anonim, 2002).

Yaşlılar toplumunun yapısı içinde ailenin vazgeçilmez bir unsurudur ve çocuk/torun yetiştirilmesinde ve eğitiminde oldukça etkili bir yere sahiptir. Genel olarak ülkemizde yaşlının gereksinimlerinin karşılanması aileye düşmekte ve yaşlı açısından aile, başlıca psikolojik ve toplumsal nitelikli bir destek sistemi olmaya devam etmektedir (Emiroğlu, 1995; Öztop ve Telsiz, 2001). Onların yaşam deneyimlerinin gençler için daima yararlı olduğu, onların varlığı ile ailenin daha güçlü ve mutlu olacağı, gelecekte de yeni görevler yüklenebilecek, rehber olabilecek, kendilerinden ailenin ve toplumun her zaman yarar sağlayacağı vazgeçilmez unsurlar oldukları unutulmamalıdır. Ülkemiz açısından köyde ve kentte daima

işlevsel duruma gelen yaşlılarımıza gereken sevgiyi ve saygıyı sürdürmeli, onların bakımı ve sağlığı ile ilgili hizmetleri ve kurumları yaygınlaştırıp, sayılarını artırmalıyız. Yaşlının beden ve ruh sağlığı uygun olduğu ölçüde toplumda ona yer ve rol vermesi birey ve toplum açısından yararlı ve sağlıklı bir yoldur. Böylece yaşlı birey toplumsal rolünün sürdüğünü görüp, ruhsal ve bedensel çöküntüye düşmez, yaşlı çocuk/torun etkileşimi de gerçekleşmiş olur (Tezcan, 1991). Bu bağlamda araştırma, yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacı ile planlanmış ve yürütülmüştür.

YÖNTEM

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşleri irdelenmiştir. Bu amaçla yaşlı bireylerin torunları ile etkileşimlerine ilişkin görüşlerini ortaya koyacak bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini, Ankara'da yaşayan rasgele belirlenen ve çalışmaya katılmayı kabul eden torun sahibi 300 yaşlı birey oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin elde edilmesinde araştırmacılar tarafından hazırlanan soru formu kullanılmıştır. Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi ile ilgili sorular konu ile ilgili kaynaklardan yararlanılarak hazırlanmıştır (Öztop ve Telsiz, 2001; Arpacı ve Ersoy, 2008). Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri Likert tipi ifadelerle verilen yanıtlarla ölçülmüştür. Soru formu yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri 12 ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri 11 Likert tipi ifadeden oluşmaktadır. İfadelerle verilen yanıtlar "hiç", "nadiren", "bazen", "genellikle" ve "daima" olarak 5 kategoride ele alınmıştır ve 1-5 puan şeklinde değerlendirilmiştir.

Yaşlı bireylerin demografik özelliklerinin sayı ve yüzdelerle değerlendirilmesi gösteren tablo oluşturulmuştur. Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesinde yaşlı bireyin cinsiyet durumunun etkisi t testi, eğitim durumu ve medeni durumunun etkisi varyans analizi (ANOVA) ile araştırılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonuçlarının anlamlı çıktığı durumlarda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe Testi uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki anlamlı farklılık 0.05 ya da 0.001 düzeyinde yorumlanmıştır.

BULGULAR**Yaşlı bireylerin demografik özellikleri****Tablo 1.** Yaşlı bireylere ilişkin demografik özellikler

Cinsiyet	n	%	Medeni durum	n	%
Kadın	168	56.0	Evli	161	53.7
Erkek	132	44.0	Dul	118	39.3
			Ayrı yaşıyor/boşanmış	21	7.0
Yaş			Kiminle birlikte yaşadığı		
≤ 65	92	30.7	Yalnız	41	13.6
66 – 70	90	30.0	Eşi ile	140	46.7
71-75	61	20.3	Oğlu gelini/kızı damadı ile	98	32.7
76 ≤	57	19.0	Eşi ve bekâr çocukları ile	21	7.0
Öğrenim durumu			Torunu ile günlük geçirilen süre (saat)		
İlkokul ve daha az	193	64.3	1-2 saat	87	29.0
Orta dereceli okul	87	29.0	3-4 saat	71	23.7
Yüksekokul	20	6.7	5-6 saat	66	22.0
			7 saat ve daha uzun süre	76	25.3
TOPLAM	300	100.0	TOPLAM	300	100.0

Yaşlı bireylerin demografik özellikleri Tablo 1 de verilmiştir. Tablo incelendiğinde, araştırma kapsamına alınan yaşlı bireylerin % 56.0'sı kadın, % 44.0'ü erkektir. Yaşlı bireylerin % 30.7'sinin 65 yaş ve altı, % 30.0'unun 66-70 yaş, % 39.3'ünün 71 yaş ve üstü yaşta olduğu görülmektedir. Öğrenim durumu ilkökul ve daha az olan yaşlı bireylerin oranı % 64.3 olup, % 29.0'u orta dereceli okul, % 6.7'si yüksekokul mezunudur. Yaşlı bireylerin % 53.7'si evli, % 39.3'ü dul, % 7.0'si ayrı yaşıyor/boşanmıştır. Yaşlı bireylerin % 46.7'si eşi ile, % 32.7'si oğlu gelini/kızı damadı ile birlikte yaşamaktadır. Yaşlı bireylerin % 29.0'u 1-2 saat, % 25.3'ü 7 saat ve daha uzun süre torunu ile birlikte vakit geçirdiğini belirtmiştir.

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşleri

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri Tablo 2 ve Tablo 7 arasında verilmiştir.

YAŞLI BİREYLERİN YAŞLI VE ÇOCUK ETKİLEŞİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tablo 2. Yaşlı bireylerin cinsiyete göre yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri

<i>Yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönleri</i>	<i>Erkek $\bar{X} \pm SD$</i>	<i>Kadın $\bar{X} \pm SD$</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Torunlarımla içten sıcak ilişkiler kurabiliyorum	3.93±0.91	3.99±1.03	-0.54	0.588
Torunlarımla vakit geçiriyorum	3.64±0.94	3.82±0.96	-1.65	0.100
Torunlarımla birlikte olmaktan mutluyum	4.10±0.88	4.17±0.98	-0.66	0.509
Torunlarımı şımartmayı seviyorum	3.22±1.23	3.52±1.22	-2.06	0.040*
Torunlarıma hediye almayı seviyorum	3.69±1.04	3.67±1.18	0.18	0.852
Torunlarımla sohbet etmekten çok hoşlanıyorum	3.81±1.00	3.86±1.08	-0.41	0.677
Torunlarım benimle her şeylerini paylaşıyorlar	3.12±1.10	3.11±1.17	0.07	0.942
Torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar	3.15±1.19	3.11±1.25	0.26	0.789
Torunlarım beni ziyaret ediyorlar	3.78±0.99	3.79±1.09	-0.14	0.888
Torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum	3.81±1.03	4.07±1.06	-2.06	0.040*
Torunlarımla oyunlar oynuyorum	2.97±1.23	3.20±1.23	-1.60	0.109
Torunlarım bana sürpriz yapıyorlar	2.99±1.14	3.00±1.19	-0.05	0.956

*p<0.05 Sd = 298

Erkek N=132

Kadın N=168

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşlerine cinsiyetin etkisi incelendiğinde; “torunlarımı şımartmayı seviyorum” (t= -2.06, p<0.05) ve “torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum” (t= -2.06, p<0.05) ifadelerinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği ve kadınların (3.52, 4.07) erkeklere (3.22, 3.81) göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer deyişle yaşlı bireylerin torunlarımı şımartmayı sevmeye ve torunları hastalandığında seve seve bakmada kadınlar erkeklere göre daha olumlu düşünmektedir. Diğer ifadelerde cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 3. Yaşlı bireylerin öğrenim durumuna göre yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri

<i>Yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönleri</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Scheffe</i>
Torunlarımla içten sıcak ilişkiler kurabiliyorum	0.459	0.229	0.236	0.790	
Torunlarımla vakit geçiriyorum	1.730	0.865	0.941	0.391	
Torunlarımla birlikte olmaktan mutluyum	0.515	0.257	0.288	0.750	
Torunlarımı şımartmayı seviyorum	3.326	1.663	1.082	0.340	
Torunlarıma hediye almayı seviyorum	7.542	3.771	3.032	0.050*	
Torunlarımla sohbet etmekten çok hoşlanıyorum	3.072	1.536	1.408	0.246	
Torunlarım benimle her şeylerini paylaşıyorlar	4.947	2.474	1.896	0.152	
Torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar	13.971	6.985	4.737	0.009**	1-3
Torunlarım beni ziyaret ediyorlar	0.079	0.040	0.036	0.965	
Torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum	3.431	1.715	1.534	0.217	
Torunlarımla oyunlar oynuyorum	6.407	3.204	2.104	0.124	
Torunlarım bana sürpriz yapıyorlar	18.424	9.212	6.934	0.001**	1-3

**p<0.01 *p<0.05 Sd = 2 1: İlkokul ve daha az 2: Orta dereceli okul
3:Yüksekokul

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşlerine öğrenim durumunun etkisi incelendiğinde; yaşlı bireyin torunlarına hediye almayı sevmesinin (F=3.032, p<0.05) öğrenim durumundan etkilendiği belirlenmiştir. Ancak gruplar arasında farklılık bulunmamıştır. “Torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar”

YAŞLI BİREYLERİN YAŞLI VE ÇOCUK ETKİLEŞİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

($F=4.737$, $p<0.01$) ve “torunlarım bana sürpriz yapıyorlar” ($F=6.934$, $p<0.01$) ifadelerinde ilkököl ve daha az eğitilmiş yaşlı bireylerle yükseköğretim mezunları arasında ilişki olduğu ve eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu düşünmenin arttığı belirlenmiştir ($p<0.01$). Diğer ifadelerde ilişki saptanmamıştır.

Tablo 4. Yaşlı bireylerin medeni durumuna göre yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşleri

<i>Yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönleri</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Scheffe</i>
Torunlarımla içten sıcak ilişkiler kurabiliyorum	5.199	2.600	2.714	0.068	
Torunlarımla vakit geçiriyorum	0.827	0.413	0.448	0.639	
Torunlarımla birlikte olmaktan mutluyum	6.206	3.103	3.553	0.030*	
Torunlarımı şımartmayı seviyorum	7.668	3.834	2.520	0.082	
Torunlarıma hediye almayı seviyorum	8.506	4.253	3.429	0.034*	
Torunlarımla sohbet etmekten çok hoşlanıyorum	0.814	0.407	0.370	0.691	
Torunlarım benimle her şeylerini paylaşıyorlar	4.990	2.495	1.913	0.150	
Torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar	9.126	4.563	3.060	0.048*	
Torunlarım beni ziyaret ediyorlar	0.543	0.271	0.245	0.783	
Torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum	7.181	3.590	3.248	0.040*	
Torunlarımla oyunlar oynuyorum	6.449	3.225	2.118	0.122	
Torunlarım bana sürpriz yapıyorlar	1.411	0.705	0.509	0.602	

* $p<0.05$ Sd = 2 1: Evli 2: Dul 3: Ayrı yaşıyor/boşanmış

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşlerine medeni durumun etkisi incelendiğinde; “torunlarımla birlikte olmaktan mutluyum” (F=3.553, p<0.05), “torunlarıma hediye almayı seviyorum” (F=3.429, p<0.05), “torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar” (F=3.060, p<0.05) ve “torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum” (F=3.248, p<0.05) ifadelerinin medeni duruma göre değişiklik gösterdiği bulunmuştur. Ancak yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre gruplar arasında farklılık saptanmamıştır.

Tablo 5. Yaşlı bireylerin cinsiyete göre yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri

<i>Yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönleri</i>	<i>Erkek $\bar{X} \pm SD$</i>	<i>Kadın $\bar{X} \pm SD$</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Torunlarımla kuşak çatışması yaşıyorum	2.36±1.16	2.20±1.25	1.14	0.255
Torunlarımı çocuklarımdan kıskanıyorum	1.59±0.90	1.64±0.96	-0.40	0.685
Çocuk bakmak benim için bir eziyet	1.96±1.15	1.88±1.19	0.60	0.546
Torunlarım bütün paramı harcıyorlar	1.60±0.86	1.86±1.16	-2.11	0.035*
Tüm zamanımı onlara harcıyorum	2.03±0.87	2.19±1.24	-1.23	0.217
Torunlarım bana gerekli saygıyı göstermiyor	1.52±0.86	1.55±0.93	-0.34	0.727
Benim çocuk bakmamı beğenmiyorlar	1.66±0.96	1.60±0.95	0.53	0.594
Hiçbir sözümü dinlemiyorlar	1.54±0.72	1.67±0.96	-1.32	0.187
Yediğim içtiğim her şeyin hesabını yapıyorlar	1.40±0.76	1.55±0.98	-1.44	0.150
Diğer çocuklarımla olan ilişkiyi kıskanıyorlar	1.59±1.00	1.63±0.97	-0.33	0.738
Beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar	1.42±0.74	1.67±1.07	-2.26	0.024*

*p<0.05

Sd = 298

Erkek N=132

Kadın N=168

YAŞLI BİREYLERİN YAŞLI VE ÇOCUK ETKİLEŞİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Tablo 5’de görüldüğü gibi yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerine cinsiyetin etkisi incelendiğinde; “torunlarım bütün paramı harcıyorlar” ($t = -2.11, p < 0.05$) ve “beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar” ($t = -2.26, p < 0.05$) ifadelerinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği ve kadınların (1.86, 1.67) erkeklere (1.60, 1.42) göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiştir. Diğer deyişle yaşlı bireylerin torunlarının onun bütün parasını harcamasında ve onu cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görmesinde kadınlar erkeklere göre daha olumsuz düşünmektedir. Diğer ifadelerde cinsiyetler arasında istatistiksel anlamda fark bulunmamıştır.

Tablo 6. Yaşlı bireylerin öğrenim durumuna göre yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri

<i>Yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönleri</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Scheffe</i>
Torunlarımla kuşak çatışması yaşıyorum	4.924	2.462	1.675	0.189	
Torunlarımı çocuklarımdan kıskanıyorum	1.296	0.648	0.737	0.479	
Çocuk bakmak benim için bir eziyet	1.727	0.863	0.623	0.537	
Torunlarım bütün paramı harcıyorlar	0.562	0.281	0.253	0.777	
Tüm zamanımı onlara harcıyorum	0.475	0.238	0.195	0.823	
Torunlarım bana gerekli saygıyı göstermiyor	1.295	0.648	0.791	0.454	
Benim çocuk bakmamı beğenmiyorlar	2.309	1.154	1.264	0.284	
Hiçbir sözümü dinlemiyorlar	1.657	0.828	1.103	0.333	
Yediğim içtiğim her şeyin hesabını yapıyorlar	0.191	0.095	0.118	0.889	
Diğer çocuklarımla olan ilişkiyi kıskanıyorlar	1.578	0.789	0.810	0.446	
Beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar	9.499	4.750	5.419	0.005**	1-3

** $p < 0.01$

3: Yüksekokul

Sd = 2 1: İlkokul ve daha az 2: Orta dereceli okul

Tablo 6’da yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerine öğrenim durumunun etkisi incelendiğinde; “beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar” ($F=5.419$, $p<0.01$) ifadesinde yaşlı bireylerin görüşleri eğitim durumundan etkilenmektedir. Torunlarının yaşlı bireyi cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görmelerinde ilkokul mezunu ya da daha az eğitilmiş bireyler yüksek okul mezunlarına göre daha olumsuz görüşe sahiptir. Diğer ifadelerde eğitim durumunun etkili olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 7. Yaşlı bireylerin medeni durumuna göre yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşleri

<i>Yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönleri</i>	<i>Kareler toplamı</i>	<i>Kareler ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Scheffe</i>
Torunlarımla kuşak çatışması yaşıyorum	20.546	10.273	7.247	0.001**	1-2
Torunlarımı çocuklarımdan kısıkanıyorum	11.253	5.627	6.653	0.001**	1-3
Çocuk bakmak benim için bir eziyet	14.599	7.300	5.438	0.005**	1-2
Torunlarım bütün paramı harcıyorlar	19.467	9.734	9.302	0.000**	1-2,1-3
Tüm zamanımı onlara harcıyorum	6.783	3.392	2.826	0.061	
Torunlarım bana gerekli saygıyı göstermiyor	6.161	3.080	3.840	0.023*	1-3
Benim çocuk bakmamı beğenmiyorlar	11.747	5.873	6.660	0.001**	1-3,2-3
Hiçbir sözümü dinlemiyorlar	13.597	6.799	9.566	0.000**	1-2,1-3
Yediğim içtiğim her şeyin hesabını yapıyorlar	18.068	9.034	12.037	0.000**	1-2,1-3
Diğer çocuklarımla olan ilişkiyi kısıkanıyorlar	13.044	6.522	6.977	0.001**	1-2,1-3
Beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar	12.123	6.062	6.987	0.001**	1-2

** $p<0.01$
2: Dul

* $p<0.05$
3:Ayrı yaşıyor/boşanmış

Sd = 2

1: Evli

Tablo 7’de görüldüğü gibi “torunlarımla kuşak çatışması yaşıyorum” (F=7.247, p<0.01), “çocuk bakmak benim için bir eziyet” (F=5.438, p<0.01) ve “beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar” (F=6.987, p<0.01) ifadelerinde medeni durumunun etkili olduğu, evli yaşlı bireylerin dul olanlara göre daha olumsuz görüşe sahip olduğu belirlenmiştir. “Torunlarımı çocuklarımdan kıskanıyorum” (F=6.653, p<0.01) ve “torunlarım bana gerekli saygıyı göstermiyor” (F=3.840, p<0.05), ifadelerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve bu anlamlı farklılığın evli ve ayrı yaşıyor/boşanmış yaşlı bireyler arasında olduğu bulunmuştur. “Torunlarım bütün paramı harcıyorlar” (F=9.302, p<0.01), “hiçbir sözümü dinlemiyorlar” (F=9.566, p<0.01), “yediğim içtiğim her şeyin hesabını yapıyorlar” (F=12.037, p<0.01) ve “diğer çocuklarımla olan ilişki mi kıskanıyorlar” (F=6.977, p<0.01) ifadelerinde anlamlı farklılık saptanmıştır. Yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre anlamlı farklılığın hem evli ve dul, hem de evli ve ayrı yaşıyor/boşanmış yaşlı bireyler arasında olduğu saptanmıştır. “Benim çocuk bakmamı beğenmiyorlar” (F=6.660, p<0.01) ifadesinde de anlamlı farklılık olduğu, anlamlı farklılığın hem evli ve ayrı yaşıyor/boşanmış yaşlı bireyler arasında hem de dul ve ayrı yaşıyor/boşanmış yaşlı bireyler arasında olduğu belirlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacı ile planlanan ve yürütülen araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; yaşlı bireylerin yarısından biraz fazlası kadın yaşlı olup, yaklaşık olarak 1/3’ü 66-70 yaş grubundadır. Eğitim durumu ilköğretim ve daha az olan yaşlı bireyler çoğunluktadır ve yükseköğretim mezunları oldukça azdır. Daha çok evli olan yaşlı bireyler eşleri ile birlikte yaşamaktadırlar ve torunları ile günlük 5-6 saat ya da uzun süreyi birlikte geçirmektedirler.

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumlu yönlerine ilişkin görüşlerine cinsiyetin etkisi incelendiğinde; “torunlarımı şımartmayı seviyorum” ve “torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum” ifadelerinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği, yaşlı bireylerin torunlarını şımartmayı sevmesinde ve torunları hastalandığında seve seve bakmasında kadınların erkeklere göre daha olumlu düşündüğü belirlenmiştir. Yaşlı bireyin torunlarına hediye almayı sevmesinin eğitim durumundan etkilendiği bulunmuştur. “Torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar” ve “torunlarım bana sürpriz yapıyorlar”

ifadelerinde ilkokul ve daha az eğitilmiş yaşlı bireylerle yükseköğretim mezunları arasında ilişki olduğu ve eğitim düzeyi yükseldikçe olumlu düşünmenin arttığı belirlenmiştir. Medeni durumun etkisi incelendiğinde; “torunlarımla birlikte olmaktan mutluyum” “torunlarıma hediye almayı seviyorum”, “torunlarım benim sosyal ihtiyaçlarımı karşılıyorlar” ve “torunlarım hastalandığında seve seve bakıyorum” ifadelerinin medeni duruma göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır.

Yaşlı bireylerin yaşlı ve çocuk etkileşiminin olumsuz yönlerine ilişkin görüşlerine cinsiyetin etkisi incelendiğinde; “torunlarım bütün paramı harcıyorlar” ifadesinin cinsiyete göre değişiklik gösterdiği, yaşlı bireylerin torunlarının onun bütün parasını harcamasında kadınların erkeklere göre daha olumsuz düşündüğü belirlenmiştir. “Beni cahil hiçbir şey bilmeyen birisi olarak görüyorlar” ifadesinde eğitim durumunun etkili olduğu, ilkokul mezunu ya da daha az eğitilmiş bireylerin yükseköğretim mezunlarına göre daha olumsuz görüşe sahip olduğu saptanmıştır. “Torunlarımla kuşak çatışması yaşıyorum” ve “çocuk bakmak benim için bir eziyet” ifadelerinde medeni durumunun etkili olduğu, evli yaşlı bireylerin dul olanlara göre daha olumsuz görüşe sahip olduğu belirlenmiştir. “Torunlarımı çocuklarımdan kıskanıyorum” ve “torunlarım bana gerekli saygıyı göstermiyor” ifadelerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu ve bu anlamlı farklılığın evli ve ayrı yaşıyor/boşanmış yaşlı bireyler arasında olduğu bulunmuştur.

Araştırma sonuçları yaşlı ve çocuk etkileşiminin artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunun için yaşlıların ve çocukların bir arada bulunabileceği ortamlar önemlidir. Aile üyeleri yaşlıların ve çocukların birlikte daha çok zaman geçirecek şekilde birbirine zaman ayırmalıdır. Yerel yönetimler yaşlıların ve çocukların birlikte zaman geçirebileceği faaliyetler düzenlemeli, yaşlı ve çocuğu bir araya getirebilmelidir, böylece olumlu etkileşim gerçekleşebilir.

KAYNAKÇA

ANONİM (2002). 2001 Yılı Aile Raporu. T. C. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları. Yayın No:120. Ankara.

ARPACI, F. ve ERSOY, A.F. (2008). Türk Ailesinde Yaşlı ve Çocuk/Torun Etkileşimi. Türk Halkları Edebiyatları II: Uluslar Arası Çocuk Edebiyatı Kongresi. Bakü/Azerbaycan.

CANATAN, A. (2008). Toplumsal değerler ve yaşlılar. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi, (1): 62-71.

ÇİFTÇİ, A. (2008). Ailede Yaşlı Bireyler. V. Aile Şurası Aile Destek Hizmetleri Bildirileri. T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. Ankara.

EMİROĞLU, V. (1995). Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumu. Şafak Matbaacılık. Ankara.

BARANOWSKI, M.D. (1982). Grandparent-adolescent relations: Beyond the nuclear family. Adolescence. 17(67):575-584.

BOON, S.D., and BRUSSONI, M.J. (1996). Young adults' relationship with "closest" grandparents: Examining emotional closeness. Journal of Social Behavior and Personality. 11(3):439-458.

KING, V., ELDER, G.H., and CONGER, R.D. (2000). Wisdom of the ages. R.D. Conger and G.H. Elder (Ed.), Children of the Land: Adversity and Success in Rural America, University of Chicago Press. Chicago. Pp. 127-148.

ÖZTOP, H. ve TELSİZ, M., (2001). Yaşlı ana-babaların yetişkin çocukları ile ilişkileri. Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi. 1(1): 57-62.

ŞAHİN, F. T. ve İNAL, G. (2007). Ev ziyareti temelli aile eğitimi programları ile ilgili araştırmaların incelenmesi. Mesleki Eğitim Dergisi, 9 (18), 27-44.

ŞENER, A. (2009). Yaşlılık, yaşam doyumu ve boş zaman faaliyetleri. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-dergisi,1-18.

TEZCAN, M., (1991). Toplumsal değişme ve yaşlılık. Aile Yazıları 2. Kültürel Değerler ve Sosyal Değişme. 2. Baskı. T.C. Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları. Yayın No:5/2. Ankara.

Yaşlı ve Aile İlişkileri Araştırması Ankara Örneği. (2005). <http://www.academia.edu/9463017/>

